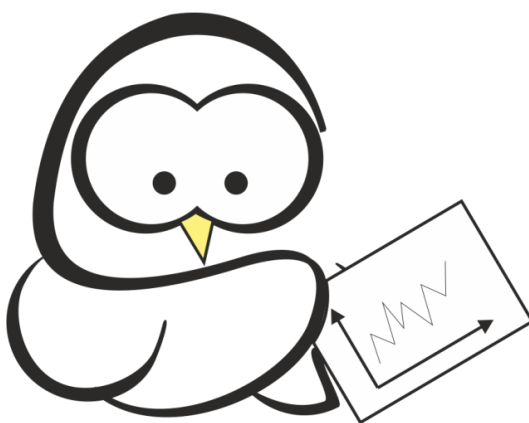

Równowaga rynkowa

Wiedza o gospodarce

2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Zachodniopomorska
Szkoła Biznesu
w Szczecinie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt "Uczestnik Społeczeństwa Wiedzy - zintegrowany system kształcenia przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych" współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Równowaga rynkowa

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Równowaga rynkowa	3
3. W jaki sposób dochodzi do stanu równowagi rynkowej?	3
4. Wpływ państwa na stan równowagi rynkowej	6
5. Cena minimalna	6
6. Cena maksymalna.....	7
7. Dążenie do stanu równowagi rynkowej - zmiany popytu.....	8
8. Dążenie do stanu równowagi rynkowej - zmiany podaży	9
9. Dążenie do stanu równowagi rynkowej - jednoczesne zmiany popytu i podaży	10
10. Podsumowanie.....	11
11. Literatura	11

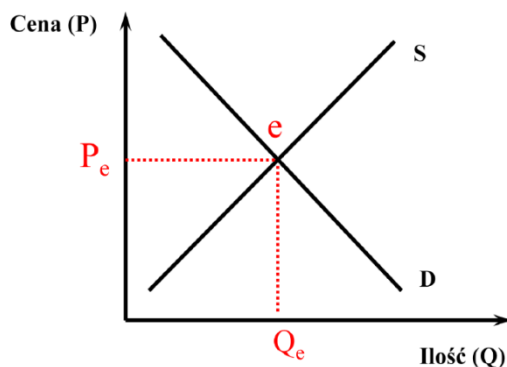
Równowaga rynkowa

1. Wstęp

Znamy już definicje popytu i podaży oraz umiemy przedstawić je graficznie. Obie krzywe: popytu (**D**) i podaży (**S**) - są funkcjami dwóch zmiennych: ceny i ilości. Możemy je więc przedstawić na tym samym wykresie. Punkt przecięcia się tych krzywych wyznacza punkt równowagi rynkowej, która jest przedmiotem naszego zainteresowania w tej części materiału. Podobnie jak w poprzednim rozdziale dla uproszczenia skupimy się na rynku towarowym. Stronę popytu, a więc kupujących, reprezentować będą gospodarstwa domowe, a podaż, czyli sprzedających - przedsiębiorstwa.

2. Równowaga rynkowa

Równowaga rynkowa to stan, w którym, przy określonej cenie, ilość popytu i ilość podaży na dane dobro są sobie równe. Graficzną ilustracją stanu równowagi rynkowej jest punkt przecięcia się krzywej popytu z krzywą podaży.

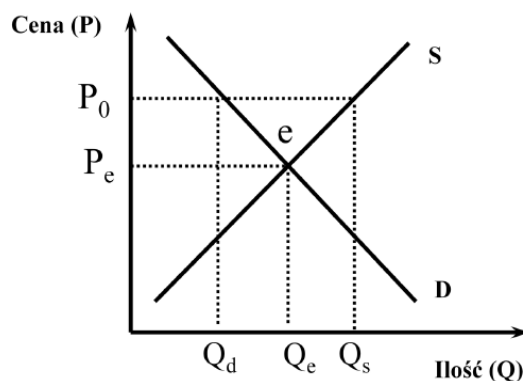
Źródło: Opracowanie własne.

Na rysunku punkt **e** jest punktem równowagi rynkowej. Oznacza to, że przy cenie **P_e** gospodarstwa domowe chcą kupić dokładnie tyle samo dobra, ile przedsiębiorcy chcą sprzedać.

Cena **P_e** jest **ceną równowagi**, natomiast wielkość popytu i podaży to **ilość równowagi Q_e**. Cenę równowagi **P_e** oraz ilość równowagi **Q_e** określa się jako **parametry równowagi rynkowej**.

3. W jaki sposób dochodzi do stanu równowagi rynkowej?

Wyobraźmy sobie sytuację, w której sprzedawcy żądają za swój produkt ceny na tyle wysokiej, że nie wszystkie dobra oferowane do sprzedaży znajdują nabywców.

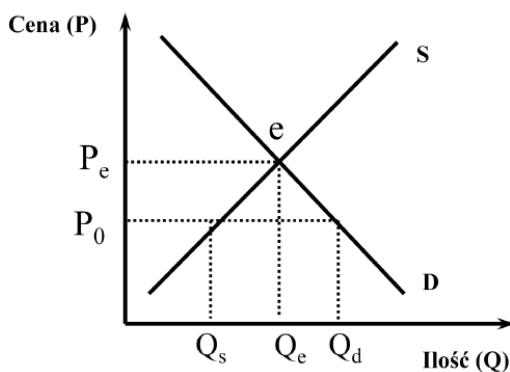
Równowaga rynkowa

Źródło: Opracowanie własne.

Jeżeli cena będzie wyższa od ceny równowagi i wyniesie P_0 , będziemy mieć do czynienia z sytuacją, w której przedsiębiorcy oferują więcej dobra niż gospodarstwa domowe chcą kupić. Wielkość podaży Q_s jest większa od wielkości popytu Q_d . Rynek nie znajduje się w równowadze.

Co musiałoby się zatem wydarzyć, żeby doszło do zrównoważenia się rynku? W tej sytuacji producenci (sprzedawcy), by skłonić kupujących do zwiększenia zakupów, powinni obniżyć cenę swojego produktu. Zgodnie z prawem popytu, spowodowałoby to wzrost wielkości popytu aż do sytuacji, w której cała oferta rynkowa znalazłaby nabywców. Rynek znalazłby się w stanie równowagi e , a wielkość popytu byłaby dokładnie taka sama, jak wielkość podaży.

Wyobraźmy sobie teraz sytuację przeciwną. Kupujący gotowi są zapłacić za pewien produkt cenę na tyle niewysoką, że ilość zaoferowana przez sprzedających będzie zbyt niska, by zaspokoić potrzeby kupujących.

Źródło: Opracowanie własne.

Jeżeli cena będzie niższa od ceny równowagi i wyniesie P_0 , będziemy mieć do czynienia z sytuacją, w której przedsiębiorcy zaoferują na rynku mniej dobra niż gospodarstwa domowe zechcą kupić. Wielkość podaży Q_s jest mniejsza od wielkości popytu Q_d . Rynek nie znajduje się w równowadze.

Co musiałoby się zatem wydarzyć, żeby doszło do zrównoważenia się rynku?

W tej sytuacji kupujący, by skłonić sprzedających do zwiększenia oferty rynkowej, powinni „zgodzić się” na zapłacenie wyższej ceny. Zgodnie z prawem podaży spowodowałoby to wzrost wielkości podaży aż do sytuacji, w której potrzeby wszystkich kupujących zostałyby zaspokojone. Rynek znalazłby się w stanie równowagi e , a wielkość popytu byłaby dokładnie taka sama, jak wielkość podaży.

Równowaga rynkowa

Jako podsumowanie można przyjąć następujące założenia, dotyczące mechanizmu dopasowywania się poziomu ceny rynkowej do wysokości zapewniającej równowagę:

1. Jeżeli cena danego dobra będzie różniła się od ceny równowagi, ilość sprzedaży tego dobra będzie mniejsza lub większa w porównaniu do tej, która zostałaby osiągnięta przy cenie równowagi.
2. Jeżeli cena rynkowa będzie wyższa od ceny równowagi, wówczas wielkość zaoferowana będzie większa od ilości, na jaką nabywcy zgłaszają zapotrzebowanie. Producenci nie będą w stanie sprzedać całości zaoferowanej na rynku produkcji, a rzeczywistą wielkość sprzedanych jednostek danego dobra odzwierciedlać będzie ilość popytu.
3. Jeżeli cena rynkowa będzie niższa od ceny równowagi, wówczas wielkość zaoferowana będzie niższa od ilości, jaką gotowi będą zakupić nabywcy. O rzeczywistej ilości sprzedanych jednostek w tym przypadku świadczyć będzie wielkość podaży.

Przy cenie różnej od ceny równowagi ilość sprzedanego dobra wyznaczy mniejsza z dwóch wartości: ilość popytu lub ilość podaży.

Jako podsumowanie można przyjąć następujące założenia, dotyczące mechanizmu dopasowywania się poziomu ceny rynkowej do wysokości zapewniającej równowagę:

1. Jeżeli cena danego dobra będzie różniła się od ceny równowagi, ilość sprzedaży tego dobra będzie mniejsza lub większa w porównaniu do tej, która zostałaby osiągnięta przy cenie równowagi.
2. Jeżeli cena rynkowa będzie wyższa od ceny równowagi, wówczas wielkość zaoferowana będzie większa od ilości, na jaką nabywcy zgłaszają zapotrzebowanie. Producenci nie będą w stanie sprzedać całości zaoferowanej na rynku produkcji, a rzeczywistą wielkość sprzedanych jednostek danego dobra odzwierciedlać będzie ilość popytu.
3. Jeżeli cena rynkowa będzie niższa od ceny równowagi, wówczas wielkość zaoferowana będzie niższa od ilości, jaką gotowi będą zakupić nabywcy. O rzeczywistej ilości sprzedanych jednostek w tym przypadku świadczyć będzie wielkość podaży.

Przy cenie różnej od ceny równowagi ilość sprzedanego dobra wyznaczy mniejsza z dwóch wartości: ilość popytu lub ilość podaży.

W przypadku braku równowagi na rynku możemy wyróżnić dwa stany: **nadwyżkę rynkową** lub **niedobór rynkowy**.

Nadwyżka rynkowa to taki stan rynku, w którym wielkość podaży jest większa od wielkości popytu. Występuje ona przy cenie większej od ceny równowagi. W przypadku wystąpienia nadwyżki rynkowej rynek będzie wymuszał obniżkę ceny. Wraz z obniżką ceny ilość dobra, którą konsumenci będą skłonni kupić, będzie rosła, podczas gdy ilość towaru, którą producenci będą chcieli sprzedać, zmniejszy się. Doprowadzi to do kurczenia się nadwyżki aż do momentu, w którym zostanie całkowicie wyeliminowana.

W sytuacji, gdy cena przewyższa cenę równowagi rynkowej, mechanizm rynkowy zazwyczaj prowadzi do spadku ceny w kierunku ceny równowagi rynkowej.

Równowaga rynkowa

Niedobór rynkowy to taki stan na rynku, w którym wielkość popytu będzie większa od wielkości podaży. Występuje on przy cenie niższej od ceny równowagi. W przypadku niedoboru gospodarstwa domowe będą gotowe płacić więcej za dane dobro, byle tylko je kupić. Gdy cena wzrośnie, wzrośnie także opłacalność produkcji, a więc wzrośnie rozmiar podaży. Doprowadzi to do kurczenia się niedoboru aż do momentu, w którym zostanie on całkowicie wyeliminowany.

W sytuacji, gdy cena jest niższa od ceny równowagi rynkowej, mechanizm rynkowy zazwyczaj prowadzi do wzrostu ceny w kierunku ceny równowagi rynkowej.

4. Wpływ państwa na stan równowagi rynkowej

Jak wcześniej wspomniano, równowaga rynkowa to pewien widealizowany stan rynku, w którym przy danej cenie cała produkcja wytworzona znajduje nabywców.

Czy jednak ten stan zawsze jest w pełni pożądaný i akceptowany przez wszystkich uczestników gry rynkowej? Jak się okazuje - niekoniecznie.

Może się bowiem zdarzyć, że cena równowagi, która równoważyłaby pewien rynek, mogłaby się okazać niekorzystna dla którejś ze stron tego rynku. Na przykład cena zbyt niska mogłaby nie satysfakcjonować producentów, którzy co prawda przy cenie równowagi znajdą nabywców na całą wytworzoną przez siebie produkcję, ale cena taka nie zapewniłaby im rentowności produkcji. Do takiej sytuacji może dojść na przykład na rynku produktów rolnych, gdzie duża podaż, nie zawsze zależna od producentów, oznaczałaby zbyt niską cenę.

Inaczej sytuacja może się kształtować w przypadku nabywców. Może się bowiem zdarzyć, że potencjalna cena równowagi okazałaby się dla nich zbyt wysoka. Owszem, skłaniałaby ona producentów do dostarczenia odpowiedniej ilości dobra na rynek, jednakże nie byłaby ona akceptowalna dla wszystkich kupujących.

W takich sytuacjach można spodziewać się ingerencji rządu, który podejmuje kroki w celu ochrony interesów jednej ze stron rynku, wprowadzając bądź **cenę minimalną**, bądź **cenę maksymalną**. Takie działania władz gospodarczych mogą zakłócić funkcjonowanie mechanizmu rynkowego i doprowadzić do stanu nierównowagi na konkretnym rynku.

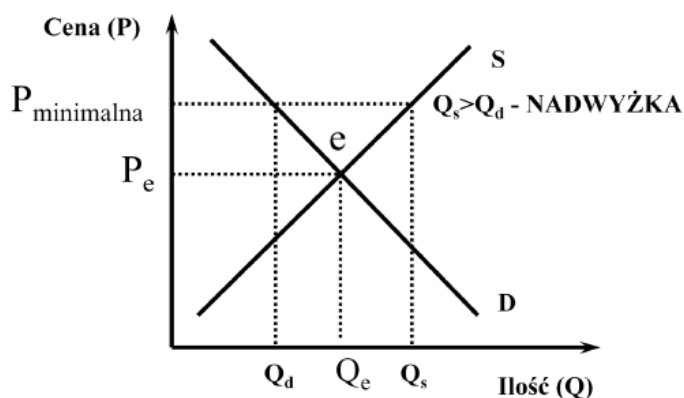
5. Cena minimalna

Założmy, że cena na dane dobro jest bardzo niska. Oznacza to niską rentowność produkcji, wycofywanie się bądź nawet likwidację przedsiębiorstw. Skutkiem będzie ograniczenie ilości podaży.

Przyczyną spadku cen może być napływ tańszych dóbr z zagranicy. W innych krajach produkcja danego dobra może być dotowana albo niższe są tam koszty wytworzenia. Jeżeli państwo ze względów strategicznych chce utrzymać produkcję danego dobra w kraju, wprowadza cenę minimalną na dane dobro.

Równowaga rynkowa

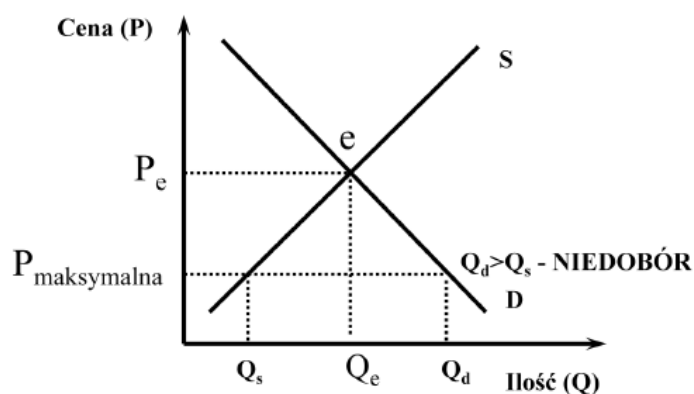
Źródło: Opracowanie własne.

Cena minimalna jest ceną wyższą od ceny równowagi. Zgodnie z prawem podaży będzie ona zachęcała producentów do zwiększenia wielkości podaży. Natomiast kupujący, zgodnie z prawem popytu, będą zmniejszali swoje zapotrzebowanie na dany produkt. Skutkiem będzie brak równowagi na rynku, a konkretnie nadwyżka rynkowa. Co dzieje się z nadwyżką?

Nadwyżka rynkowa skupowana jest przez państwo i wykorzystywana do tworzenia rezerw państwowych, jako subsydiowany eksport, w celu udzielania pomocy zagranicznej lub jest niszczona. Każda z tych operacji wiąże się oczywiście z dodatkowymi kosztami ponoszonymi przez budżet państwa.

6. Cena maksymalna

To cena ustanowiona przez rząd na poziomie niższym od ceny równowagi rynkowej w celu ochrony nabywców.

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z prawem popytu niższa cena będzie zwiększała zainteresowanie kupujących danym dobrem, jednakże zgodnie z prawem podaży producenci mogą ograniczyć ilość

Równowaga rynkowa

dobra oferowaną na rynku przy tej cenie. Skutkiem wprowadzenia ceny maksymalnej może być wystąpienie niedoboru rynkowego.

Jeżeli cena rynkowa jakiegoś dobra jest zbyt wysoka dla części społeczeństwa, a jednocześnie państwu zależy, aby dostęp do tego dobra był powszechny, wprowadza ono cenę maksymalną. Załóżmy, że państwo wprowadza cenę maksymalną na żywność i wszystkich na nią stać. Może się jednak zdarzyć, że przy tej cenie produkcja okaże się nieopłacalna.

Wprowadzenie ceny maksymalnej musi oznaczać dotowanie produkcji. W efekcie nabywcy będą płacili za dane dobro cenę niższą od ceny równowagi rynkowej, ale producenci tak naprawdę będą sprzedawać po cenie wyższej (część ceny zapłaci konsument, a część - państwo).

Podsumowując należy zauważyć, że państwo poprzez wprowadzenie ceny minimalnej lub maksymalnej może zakłócić działanie mechanizmu rynkowego. Każde takie działanie państwa kosztuje. W przypadku ceny minimalnej państwo musi pokryć koszty nadwyżki rynkowej, w przypadku ceny maksymalnej - musi zapłacić, by nie doszło do wystąpienia niedoboru rynkowego.

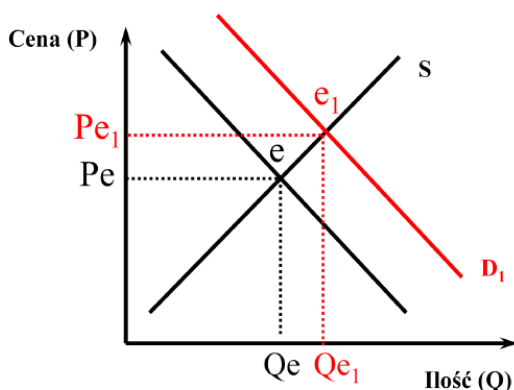
Aby interwencja państwa w działanie mechanizmu rynkowego miała sens, czyli aby na przykład utrzymać krajową produkcję rolną lub też zagwarantować społeczeństwu dostęp do tanich leków, państwo musi za swoją interwencję zapłacić.

Wprowadzenie ceny minimalnej, wyższej od ceny rynkowej, spowoduje utrzymanie produkcji na określonym poziomie (a taki jest cel wprowadzania ceny minimalnej) tylko wtedy, jeżeli będzie istniała realna możliwość sprzedaży dobra. Przy takiej cenie gospodarstwa domowe nie dokonają zakupu, państwo będzie musiało skupić wytworzoną nadwyżkę.

Wprowadzenie ceny maksymalnej, niższej od ceny równowagi rynkowej faktycznie sprawi, że więcej gospodarstw domowych będzie stać na dane dobro (taki jest cel wprowadzania ceny maksymalnej), ale producentom przy tej cenie nie będzie się opłacało sprzedawać. Aby zrealizować swój cel, państwo będzie zmuszone zapłacić różnicę w cenie, aby nie dopuścić do powstania niedoboru na rynku.

7. Dążenie do stanu równowagi rynkowej - zmiany popytu

Spróbujmy przeanalizować sytuację, w której przy danym stanie równowagi rynkowej dochodzi do zmian w popycie, wywołanych zmianą czynników pozacenowych w funkcji popytu. Na przykład nagle wzrosły dochody konsumentów, co spowodowało wzrost popytu na dane dobro.

Źródło: Opracowanie własne.

Równowaga rynkowa

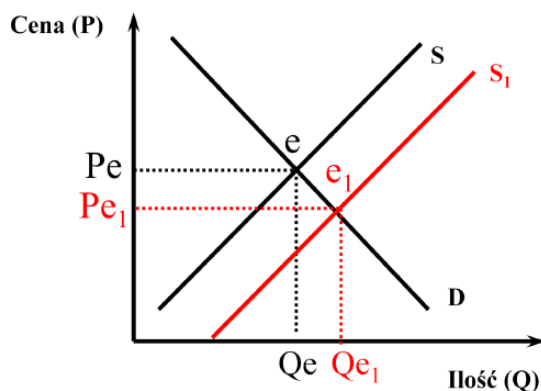
Rynek znajdował się w stanie równowagi, gdzie przy cenie równowagi na poziomie P_e , wielkości popytu odpowiadała dokładnie taka sama wielkość podaży, stanowiąca ilość równowagi Q_e . Na skutek wzrostu dochodu wzrósł popyt na dane dobro, czego graficzną ilustracją było przesunięcie krzywej popytu w prawo do poziomu D_1 .

Zakładając, że dojdzie do ponownego zrównoważenia się rynku, nowy stan równowagi e_1 został osiągnięty przy wyższej cenie (P_{e_1}) oraz większej ilości równowagi (Q_{e_1}).

W sytuacji spadku popytu, mielibyśmy do czynienia ze skutkami odwrotnymi. Należałoby się spodziewać spadku ceny oraz spadku ilości równowagi rynkowej.

8. Dążenie do stanu równowagi rynkowej - zmiany podaży

Tym razem zastanówmy się nad skutkami, jakie dla stanu równowagi rynkowej miałyby zmiany w podaży. Zmiany w podaży następują na skutek zmian w czynnikach pozacenowych w funkcji podaży. Załóżmy, że w produkcji pewnego dobra pojawiła się nowsza technologia, prowadząca do wzrostu podaży.

Źródło: Opracowanie własne.

Rynek znajdował się w stanie równowagi, gdzie przy cenie równowagi na poziomie P_e , wielkości popytu odpowiadała dokładnie taka sama wielkość podaży, stanowiąca ilość równowagi Q_e . Na skutek pojawienia się nowej technologii, wzrosła podaż danego dobra, czego graficzną ilustracją było przesunięcie krzywej podaży w prawo do poziomu S_1 .

Zakładając, że dojdzie do ponownego zrównoważenia się rynku, nowy stan równowagi e_1 został osiągnięty przy niższej cenie (P_{e_1}) oraz większej ilości równowagi (Q_{e_1}).

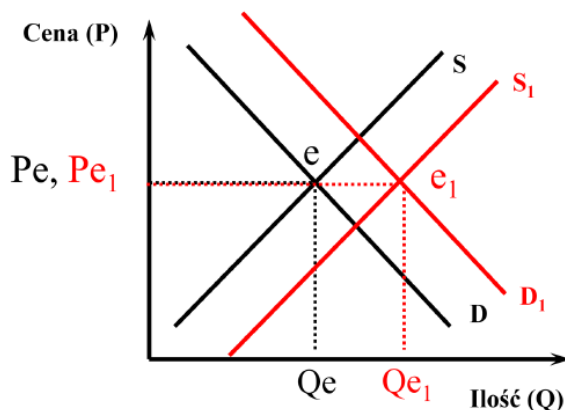
W sytuacji spadku podaży, mielibyśmy do czynienia ze skutkami odwrotnymi. Należałoby się spodziewać wzrostu ceny oraz spadku ilości równowagi rynkowej.

Równowaga rynkowa

9. Dążenie do stanu równowagi rynkowej - jednocześnie zmiany popytu i podaży

Spróbujmy przeanalizować sytuację, w której zmiana równowagi rynkowej wynika z jednoczesnych zmian w popycie i podaży.

Źródło: Opracowanie własne.

Założmy, że przyczyną wzrostu popytu jest wzrost mody na pewne dobro, z kolei podaż rośnie ze względu na spadek kosztów wytwarzania tego dobra. Obie krzywe przesuwają się w prawo. Nowy stan równowagi wystąpi przy większej ilości równowagi (Q_{e1}). Cena równowagi nie uległa natomiast zmianie.

Uwaga!

Na wykresie obie krzywe zostały przesunięte o taki sam wektor (zmiana popytu i podaży miała taką samą siłę oddziaływania).

Ten sam przypadek może wyglądać nieco inaczej. Może się bowiem zdarzyć, że zmiany w popycie i podaży nie będą jednakowo silne. Wówczas potwierdzi się skutek co do ilości, która wzrośnie w każdym przypadku. Natomiast skutek co do ceny będzie za każdym razem inny. Jeżeli siła wzrostu popytu będzie większa, cena równowagi wzrośnie, jeżeli zaś będzie mniejsza w porównaniu do wzrostu podaży - należy oczekiwać spadku ceny.

Analizując sytuację, w której doszło do jednoczesnego wzrostu podaży i popytu, zauważyliśmy, że niezależnie od tego, który z czynników miał dominujące znaczenie, w każdym przypadku dochodziło do wzrostu ilości równowagi. Cena natomiast mogła pozostać bez zmian: wzrosnąć lub spaść. W kontekście tego przypadku można sformułować pewne stwierdzenie, o którym trzeba będzie pamiętać, gdy zmianie popytu towarzyszyć będzie jednoczesna zmiana podaży.

W przypadku jednoczesnych zmian w popycie i podaży, z całą pewnością można określić skutki tylko co do jednego z parametrów nowej równowagi rynkowej (ceny lub ilości równowagi). Skutki dla drugiego parametru pozostaną nieokreślone i będą wynikały z tego, który z elementów rynku (popyt lub podaż) zmienia się w stopniu silniejszym.

Dla przykładu, w którym popyt i podaż jednocześnie wzrosły, mogliśmy z całą pewnością stwierdzić, że zwiększy się ilość równowagi, natomiast nie mieliśmy pewności, na jakim poziomie ukształtuje się nowa cena równowagi.

Równowaga rynkowa

10. Podsumowanie

Stan równowagi na rynku jest stanem idealnym. Wszystkie transakcje kupna-sprzedaży zostają zrealizowane, a ilość transakcji jest największa przy cenie równowagi. Jakiegokolwiek zmiany w popycie lub podaży wywołują serię zmian, której celem jest ponowne dopasowanie się ceny oraz ilości popytu i podaży, czyli osiągnięcie nowego punktu równowagi rynkowej. Interwencja państwa na rynku poprzez wprowadzenie ceny minimalnej lub maksymalnej zakłóca działanie mechanizmu dostosowawczego. Oczywiście poza interwencją państwa w rzeczywistości gospodarczej proces ten zakłócają też inne czynniki, takie jak: brak konkurencji (lub konkurencja niedoskonała), ograniczone moce wytwórcze przedsiębiorstw oraz brak informacji (lub niepewna informacja) z rynku do przedsiębiorstw.

11. Literatura

1. Nojszewska Ewelina, *Podstawy ekonomii*, Wyd.Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998.
2. Mikina Sienna Agnieszka, Małgorzata, *Przedsiębiorczość – klucz do sukcesu*, Wyd. REA s.j., Warszawa 2002.
3. Urbaniak Piotr, *Wprowadzenie do mikro- i makroekonomii*, Wydawnictwo Empi Mariana Pietraszewskiego, Poznań 2000.
4. Bielecka Maria, *Podstawy przedsiębiorczości*, ŻAK Wyd. Edukacyjne Zofii obkowskiej, Warszawa 2005.
5. Cichańska Barbara Aleksandra, Egzamin zawodowy. *Podstawy przedsiębiorczości. Teoria i testy*, Wyd.szkolne PWN Sp. z o.o.,
6. Warszawa-Łódź. Kopycińska Danuta, *Mikroekonomia*, Volumina.pl, Szczecin 2011.